

УДК 544.163.3

DOI: 10.31651/2076-5835-2018-1-2024-1-4-6

Максим Никандрович Гаврилюк

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
gavrilyuk.m@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5729-8184>

Володимир Сергійович Лизогуб

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
v_lizogub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3001-138X>

ДО 90-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ ФЕДОРА ФЕДОРОВИЧА БОЄЧКА

У статті висвітлено основні періоди життя, наукової та педагогічної діяльності доктора біологічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук України Федора Федоровича Боєчка. Матеріали статті висвітлюють напрями наукових інтересів ученого, до яких належать вивчення впливу вітамінів, мікроелементів і їх комплексів на обмінні процеси в організмі та його імунізаційні функції в нормальних умовах та за умов дії малих доз іонізуючої радіації. Під його керівництвом створена наукова школа з біохімії. Федір Федорович є автором близько 200 наукових і науково-методичних праць, серед яких понад 20 підручників та посібників. Відомий педагог та адміністратор – протягом 1975–1979 рр. – ректор Уманського державного педагогічного інституту, у 1979–2000 рр. – ректор Черкаського педагогічного інституту (з 1995 – державний університет).

Ключові слова: Федір Федорович Боєчко, біохімія, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, історія біології.

13 травня 2024 року виповнилось 90 років від дня народження відомого біохіміка, доктора біологічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук України Федора Федоровича Боєчка.

Федір Боєчко народився у с. Семаківці Коломийського району Івано-Франківської області. Батьки – Федір Іванович та Олена Михайлівна – працювали в колгоспі. Середню школу Ф. Ф. Боєчко закінчив у сусідньому селі Корнич, вищу освіту здобув протягом 1952-1957 рр. на біологічному факультеті Чернівецького державного університету, де спеціалізувався на кафедрі біохімії.

Після закінчення навчання в університеті за направленням працював учителем хімії й біології та виконував обов'язки завуча Козирянської середньої школи на Буковині. Протягом 1957–1960 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі біохімії Чернівецького державного університету. Його науковий керівник – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біохімії, ректор університету К. М. Леутський. Після завершення аспірантури отримав направлення на роботу до Уманського педагогічного інституту на посаду асистента на природничо-географічному факультеті.

У 1961 р. Ф. Ф. Боєчко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. Її тематика була пов'язана з дослідженням впливу вітамінів і мікроелементів на обмінні процеси в організмі людини і тварин.

У 1962 р. за ініціативи Ф.Ф. Боєчка в Уманському педінституті було створено кафедру хімії, яку він очолював упродовж 15 років. Завдяки Ф. Ф. Боєчку в 1960-х роках на кафедрі

створено біохімічну науково-дослідницьку лабораторію, також він запровадив викладання нової хімічної дисципліни – хімії полімерів.

Упродовж 1964–1969 рр. Ф. Ф. Боєчко – проректор з навчально-виховної й наукової роботи. У 1966 р. отримав вчене звання доцента кафедри хімії.

У 1974 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук в Інституті біохімії імені О. В. Палладіна НАН України на тему: «Вивчення ролі мікроелементів (кобальту, марганцю і олова) в ліпідному обміні». У 1976 р. отримав учене звання професора.

У 1975 р. Ф. Ф. Боєчка призначено ректором Уманського педагогічного інституту, а вже у 1979 р. його перевели на посаду ректора Черкаського педагогічного інституту. Федір Федорович успішно керував навчальним закладом упродовж 21 року (1979–2000 рр.). За його керівництва Черкаський педінститут активно розвивався – було відкрито понад 10 нових спеціальностей, створено ряд факультетів і кафедр; суттєво зміцнено навчально-матеріальну базу; посилено кадровий потенціал шляхом направлення на навчання випускників в аспірантурі, а також запрошення на роботу ряду професорів та доцентів з інших міст. У 1994 р. Черкаський державний педагогічний інститут вперше було акредитовано за найвищим – четвертим рівнем. Завдяки Ф. Ф. Боєчку та Черкаській обласній раді педінститут у 1995 р. отримав статус державного університету з присвоєнням імені Богдана Хмельницького.

З 1994 р. Ф. Ф. Боєчка було обрано членом-кореспондентом Академії педагогічних наук України.

Попри зайнятість на адміністративній посаді, Ф. Ф. Боєчко активно займався науковою та викладацькою діяльністю. Основний напрямок наукових досліджень – вивчення впливу вітамінів, мікроелементів і їх комплексів на обмінні процеси в організмі та його імунізаційні функції в нормальних умовах, а після 1986 року – також за умов дії малих доз іонізуючої радіації. Разом із групою викладачів професором Ф. Ф. Боєчком розроблено, апробовано й запатентовано спосіб реабілітації функцій імунної системи в осіб, що зазнали впливу факторів аварії на Чорнобильській АЕС.

Ф. Ф. Боєчко – автор близько 200 наукових та науково-методичних праць. Важливим напрямком його діяльності є підготовка та видання підручників та посібників для студентів ВНЗ, училищ, учителів та учнів шкіл. Зокрема, ним написано й видано перший в Україні навчальний посібник з хімії полімерів для студентів природничих факультетів ВНЗ («Хімія полімерів», 1965). Серед інших праць слід відзначити навчальні посібники для студентів: «Основи хімії полімерів» (1976, 1988, 2008), «Хімічна сировина та способи її переробки» (1980), «Основи органічної і біологічної хімії» (1983), «Органічна хімія» Серія «Біологічні науки», 2014 (1986), «Біологічна хімія» (1989, 1995, 2011), «Основні біохімічні поняття, визначення і терміни» (1993); «Біохімія» (1997, 1998), «Збірник задач і вправ з біологічної хімії» (2000), «Основи молекулярної біології» (2010), «Основи молекулярної біології (курс лекцій)» (2013); практикуми: «Лабораторно-практичні заняття з органічної хімії» (1984), «Біохімічні методи досліджень» (2005), «Біохімія. Практикум. Статика» (2006), «Біохімія. Практикум. Динаміка» (2007), Лабораторний практикум з біохімії (2012). Багато зі згаданих праць написано разом із Любов Олександрівною Боєчко (1942–2017), яка протягом всього спільного життя була не тільки дружиною, а й надійним помічником і колегою.

Підручник «Органічна хімія» (2002), підготовлений і виданий у співавторстві з викладачами кафедри органічної хімії В. М. Найданом та А. К. Грабовим, рекомендований Міністерством освіти і науки України для учнів 10-11-х класів з поглибленим вивченням хімії в загальноосвітніх школах. Для вчителів шкіл були написані та видані також посібники: «Вибрані розділи курсу неорганічної хімії середньої школи» (1973), «Білок і кормовиробництво» (1987), «Біохімія для вчителя» (1985).

Протягом 1998–2019 рр. Ф. Ф. Боєчко очолює кафедру біохімії (згодом її об'єднали з кафедрою біології). У 2008 р. за участю Федора Федоровича в університеті був створений Науково-дослідний інститут фізіології імені Михайла Босого, де він очолював відділ біохімії. Під його керівництвом створена наукова школа з біохімії – захистили кандидатські

дисертації Д. М. Захарик, Г. С. Сизоненко. З 2019 р. Федір Федорович на заслуженому відпочинку. За вагомий внесок у розвиток Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, у 2024 р. його нагороджено медаллю «За розбудову університету».

Активна громадська та наукова діяльність Ф. Ф. Боєчка була відзначена державою: він нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора (1978), медаллю «За доблесну працю. В ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1970), медаллю А. С. Макаренка (1988), медаллю К. Д. Ушинського, нагрудним знаком «Відмінник народної освіти України» (1975), нагрудним знаком «Заслужений працівник вищої школи УРСР» (1984), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Громадськість визнала його Почесним громадянином міста Черкаси, у 1999 р. нагороджений пам'ятним знаком «За заслуги перед містом Черкаси» I ступеня, у в 2024 р. – відзнакою Черкаської міської ради «За звитяги в ім'я Черкас "Остафій Дашкович"».

Гордістю Федора Федоровича є не лише його наукові й педагогічні здобутки, а й велика та міцна родина. Розпочату справу продовжують його діти – Владислав і Наталія, які займаються науковою діяльністю, доценти, працюють викладачами закладів вищої освіти.

З нагоди славного ювілею колектив Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького зичить Федорові Федоровичу Боєчку міцного здоров'я і активного довголіття.

Список використаної літератури

1. Лизогуб В. С., Дерій С. І., Гаврилюк М. Н. Життєвий і творчий шлях Федора Федоровича Боєчка // Вісник Черкаського університету. Серія Біологічні науки. 2014. № 2 (295). С. 3–6.
2. Боєчко Федір Федорович // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. К.: Вид-во «Світ успіху», 2009. С. 36.

References

1. Lyzogub, V. S., Derij, S. I., Gavrilyuk, M. N. Vital and creative way of Fedor Fedorovych Boyechko. *Cherkasy University Bulletin: Biological Sciences Series*. 2014. 2 (295). 3–6. (in Ukr.).
2. Boyechko Fedir Fedorovych. *Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy*. K.: Svit Uspikhu [The World of Success], 2009. 36. (in Ukr.).

Gavrilyuk, M. N., Lyzogub, V. S. TO 90 YEARS FROM THE BIRTHDAY OF FEDIR FEDOROVYCH BOYECHKO

The article highlights the main periods of life, scientific and pedagogical activity of the Doctor of Biological Sciences, Professor, Fedir Fedorovych Boyechko. He was born on 13.05.1934. The main directions of Boyechko's scientific interests are study of the influence of vitamins, microelements and their complexes on metabolic processes in the body and its immunoprotective functions under normal conditions and under conditions of action of small doses of ionizing radiation. He graduated from Chernivtsi National University in 1957. After postgraduate studies she defended a thesis and obtained a scientific degree of PhD in biology in 1961. Since 1974, he has held a Doctor of Science in biology, Profesor of Biochemistry since this year. During 1975–1979, he was the rector of the Uman State Pedagogical Institute, in 1979–2000 – rector of the Cherkasy Pedagogical Institute (the State University from 1995). He was the head of the biochemistry department in 1998–2019. A scientific school of biochemistry was created under his leadership. He is the author of about 200 scientific and scientific-methodological works, including more than 20 textbooks and manuals for students and schoolchildren. Such as "Biochemistry", "Organic chemistry", "Chemistry of polymers" etc. He is a co-author of a patent on a method of rehabilitation of the functions of the immune system in persons exposed to the factors of the accident at the Chernobyl nuclear power plant. He has many awards from the university, the local government and the government. Profesor Boyechko is a corresponding member of the Ukrainian Academy of Pedagogical Sciences. He is an honored employee of a higher school of Ukraine.

Key words: Boyechko Fedir Fedorovych, biochemistry, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, history of biology.

Одержано редакцією: 22.04.2024

Прийнято до публікації: 13.05.2024